

تاریخ دریافت مقاله: ۸۴/۸/۲۸

تاریخ بررسی مقاله: ۸۵/۲/۳۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۵/۹/۱۲

مجله علوم تربیتی و روانشناسی
دانشگاه شهید چمران اهواز، زمستان ۱۳۸۵
دوره سوم، سال سیزدهم، شماره ۴
ص: ۷۹-۱۰۱

شناسایی عوامل کاربست یافته‌های پژوهشهای آموزشی در استان خوزستان: ارایه یک الگو

سید جلال هاشمی*
غلامحسین عبادی**

چکیده

پژوهش حاضر به شناسایی عوامل کاربست یافته‌های پژوهشهای آموزشی در استان خوزستان می‌پردازد. به همین منظور ۲۰۰ نفر از بین کارکنان دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر و دارندگان مدرک تحصیلی کارشناسی آشنا با روشهای پژوهش در استان با استفاده از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای تصادفی به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. با رعایت شرایط انجام تحلیل عوامل، دو عامل از پرسشنامه محقق ساخته شامل عامل مدیریت و برنامه‌ریزی پژوهش با ۳۰ ماده و عامل تعامل تصمیم‌گیرندگان و پژوهشگران با ۲۸ ماده شناسایی گردید؛ که ۴۳/۰۱۷ درصد از واریانس عوامل مؤثر بر کاربست یافته‌های پژوهشی را تبیین می‌کنند. نتایج نشان می‌دهند که به منظور کاربست یافته‌های پژوهشی باید توجهات کافی به مراحل پیش، حین و پس از اجرای پژوهش مبذول گردد و پیشاپیش چشم‌اندازی از یافته‌های پژوهش و کاربرد آنها برای مخاطبان و تصمیم‌گیران ترسیم گردد. در این پژوهش با توجه به عوامل استخراجی، مدل یا الگوی کاربست یافته‌های پژوهشی ارائه و عناصر موجود در آن تبیین گردیده است. طراحی و پیشنهاد این الگو، یافته کاربردی مهمی ارزیابی می‌شود.

کلید واژگان: کاربست یافته‌های پژوهشی، پژوهش آموزشی، یافته‌های پژوهشی، الگوی کاربست یافته‌های پژوهشی.

---

* دانشجوی دوره دکتری علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز

** عضو هیأت علمی و رئیس پژوهشکده تعلیم و تربیت استان خوزستان

مقدمه

روحیه و تفکر پژوهش محور به ویژه در اتخاذ تصمیمات و انجام برنامه‌ریزی نیز مدنظر است.

مبحث کاربست یافته‌های پژوهشی در آموزش و پرورش اغلب به تحقیقات از نوع کاربردی مربوط می‌شود. تحقیقات کاربردی را تحقیقات تصمیم‌گرا نیز می‌نامند؛ یعنی پژوهشهایی که برای اتخاذ تصمیم‌گیری خاص و پاسخ‌گویی به سؤالی مشخص که در مقابل تصمیم‌گیرندگان قرار دارد انجام می‌شود (مهرمحمدی، ۱۳۷۹).

بیان مسأله

به طور کلی زمینه و خاستگاه عدم استفاده مناسب از یافته‌های پژوهشهای آموزشی را احتمالاً بتوان در ناباوری نسبت به کاربرد پژوهش در بهبود وضعیت موجود، آشفتگی در تشخیص مسائل اساسی برای انجام پژوهش، ضعف در ارائه و اطلاع‌رسانی یافته‌های پژوهشهای انجام شده، آشنایی ناکافی مدیران و مسئولان با پژوهش، حاکمیت فضای سیاسی و اجتماعی و اقتصادی بر به کارگیری یافته‌ها، رواج نداشتن فرهنگ پژوهش‌خوانی و پژوهش‌خواهی در مدیران و مسئولان آموزش و پرورش جستجو کرد.

هدف از انجام تحقیقات، حل مشکلات و بهبود وضعیت موجود، اتخاذ تصمیمات مناسب، افزایش کارایی و بهره‌وری سازمان و دستیابی به اطمینان در برنامه‌ریزی خرد و کلان است؛ دستیابی به این اهداف جز از طریق کاربست^۱ یافته‌های پژوهشی عملی نمی‌شود. عدم کاربست یافته‌های پژوهشی به منزله اتلاف منابع مالی و انسانی صرف شده برای انجام آنها است، و موجب ایجاد آثار سوء در ذهنیت دستگاهها و مسئولان امور مالی نسبت به سودمندی سرمایه‌گذاری به عمل آورده در زمینه تحقیقات می‌شود، همچنین موجبات خدشه‌دار شدن انگیزه پژوهشگران برای ادامه تلاش در این زمینه‌ها را فراهم می‌سازد. تولید دانش و توسعه علم موجود مهم است، اما کاربست دانش در عمل مهم‌تر است.

کاربست یافته‌های پژوهشی از جمله چالشهای حوزه مدیریت پژوهش است. منظور از کاربست یافته‌ها، فقط استفاده آنی و محسوس نیست، بلکه استفاده از یافته‌های پژوهشی در بلندمدت و همچنین گسترش

1- Utilization

مسئله کاربست یافته‌های پژوهشی در تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مشکلی است که تمام کشورهای پیشرفته و در حال توسعه را آزار می‌دهد. هر چند که برخی از کشورها به نمونه‌هایی از کاربست یافته‌های پژوهشی اشاره کرده‌اند (متین، ۱۳۷۹)، همچنان استفاده از یافته‌ها به صورت مستقیم، تدریجی و یا به صورت تأثیر در ذهنیت سیاست‌گذاران، موضوع اصلی مدیریت پژوهش است. باید پذیرفت که در محور تأثیرگذاری تحقیقات و میزان کاربست یافته‌های آنها در سیاست‌ها و تصمیمات نظام آموزش و پرورش، کشور ما از وضعیتی رضایت بخش برخوردار نیست که این مسئله باعث دلسردی پژوهشگران و تقویت روشهای مرسوم تصمیم‌گیری شده است. بنابراین ضرورت دارد که از اندیشه‌های صاحب نظران، پژوهشگران، مدیران و کارشناسان تربیتی در خصوص شناسایی عوامل کاربست نتایج تحقیقات آموزشی استفاده شود، تا از این طریق مشکلات کاربست یافته‌های پژوهشی مرتفع گردند. با شناسایی عوامل کاربست یافته‌ها، می‌توان به ترویج و تقویت تحقیق و استفاده از نتایج آن امیدوار بود.

کامل‌ترین رویکرد تحقیقات آموزشی، فرآیند پژوهش را در سه مرحله کلی شامل

فعالتهای پیش، ضمن و پس از اجرای تحقیق مطرح می‌کند (مهرمحمدی، ۱۳۸۰)؛ بنابراین در جستجوی عوامل مؤثر بر کاربست یافته‌های پژوهشی باید به مراحل سه گانه رویکرد مذکور توجه شود. در این راستا، سؤالهای مهمی که این پژوهش درصدد پاسخگویی به آن است عبارتند از: ۱- چه عواملی بر به کارگیری یافته‌های پژوهشهای آموزشی مؤثرند؟ و ۲- با توجه به عوامل شناسایی شده، الگوی مناسب کاربست یافته‌های پژوهشی چگونه است؟

پیشینه پژوهش

عمر کوتاه پژوهشهای آموزشی نشانه کم سابقه بودن مسئله کاربست یافته‌هاست (متین، ۱۳۸۰)؛ با وجود این، پژوهشگران بررسیهایی را درباره کاربست یافته‌های پژوهشی انجام داده‌اند که در زیر به آنها اشاراتی می‌شود.

صافی (۱۳۷۱) در نتیجه پژوهش خود اظهار می‌دارد که: ارائه یافته‌های پژوهشی در نشستهای حوزه‌های ستادی و بهره‌برداری از رسانه‌ها، آموزش مستمر مدیران در راستای ایجاد تفکر پژوهشی در حوزه فعالیت آنان، پیش بینی و الزام انجام پژوهش و اهمیت به پژوهش در شرح وظایف مدیران، شناسایی

- محققان به منظور بهره‌گیری از همکاری آنان در انجام پژوهش‌های لازم، راهکارهای توسعه پژوهش و کاربری یافته‌های پژوهشی می‌باشند. وی (۱۳۸۰) همچنین به کافی نبودن پژوهشگر حرفه‌ای، نظارت ضعیف بر فعالیت‌های پژوهشی و کمبود مراکز اطلاع‌رسانی و عدم دسترسی لازم به پژوهش‌های انجام شده در سطح ملی و بین‌المللی اشاره کرده است.
- عواملی مانند وجود روحیه تصمیم‌گیری بر اساس اطلاعات علمی و مبتنی بر یافته‌های پژوهشی در میان مدیران و مسئولان نظام آموزشی، وجود فرهنگ کاربری یافته‌های تحقیقاتی، رواج فرهنگ پژوهش‌خوانی در میان تصمیم‌گیرندگان و برنامه‌ریزان نظام آموزشی و تربیتی، توجه به فعالیت‌های تحقیقاتی در جهت عقلایی کردن تصمیمات به منظور حل و فصل مسائل، هماهنگ کردن موضوعات تحقیقات با نیازهای مصرف‌کنندگان یافته‌های پژوهشی، افزایش آگاهی مدیران از سودمندی فعالیت‌های تحقیقاتی و ترغیب و تشویق مدیران تصمیم‌گرا که از یافته‌های پژوهشی در حل و فصل امور بهره می‌گیرند تا اینکه انگیزه بیشتری پیدا کنند (آقازاده، ۱۳۸۰) در کاربری یافته‌ها مؤثرند.
- مدیریت علمی و تقریباً پایدار مؤسسات پژوهشی، ایجاد بانک اطلاعاتی جامع برای گردآوری نتایج پژوهش‌های هر حیطه و کار فرا تحلیلی درباره یافته‌های تحقیقاتی، تدوین اولویت پژوهشی بر اساس هدفها و در آمیختگی مدیریت نهادهای علمی و پژوهشی با نهادهای اداری از راهها و موارد مؤثر بر کاربری یافته‌های پژوهشی می‌باشند (دادستان، ۱۳۸۰).
- فرزام‌فرد (۱۳۸۰) به ارزشیابی از میزان استفاده از نتایج تحقیقات و حسن‌زاده (۱۳۸۰) به برقراری ارتباط مطلوب بین پژوهشگران (یا پژوهش) و بهره‌وران (یا تصمیم‌گیری) اشاره می‌کنند؛ ملایی‌نژاد (۱۳۸۰)، خوش‌فرد (۱۳۷۹)، و فرزام‌فرد (۱۳۸۰) نیز ایجاد کمیته کاربری را در به کارگیری یافته‌ها مؤثر می‌دانند (به نقل از حسن‌زاده، ۱۳۸۳).
- سیف (۱۳۸۰) علل عدم کاربری یافته‌های پژوهشی را ناباوری و عدم اعتقاد به تحقیق و نتایج آن، ناشناخته بودن قدر و منزلت پژوهش و پژوهشگر، عدم انتشار و ارائه یافته‌های پژوهشی و عدم وجود دفتر مرکزی برای چکیده برداری از نتایج تحقیقات می‌داند.

نویدی (۱۳۷۸) در نتیجه مطالعات خود فقط به دو مانع درونی و بیرونی بر سر راه کاربست یافته‌های پژوهشی اشاره کرده است، شامل: اطمینان بخش نبودن یافته‌های پژوهشی به دلیل عدم تحلیل و پالایش یافته‌ها، عدم التزام مدیران اجرایی به پاسخ‌گویی در برابر تصمیمهای نادرست. نامی (۱۳۷۶) نیز در اختیار نبودن منابع لازم (انسانی، مالی و مادی) برای عملی کردن نتایج تحقیقات، اطمینان نداشتن به شیوه تحقیق و صحت یافته‌های پژوهشی، شجاعت نداشتن تصمیم‌گیران برای ایجاد تغییر در روند معمول و مواجهه آنان با محدودیتهای قانونی و اجتماعی مانع ایجاد تغییر را موانع عمده کاربست یافته‌های پژوهشی می‌داند. سایر پژوهشگران نیز هر یک به موانعی بر سر راه کاربست یافته‌ها اشاره کرده‌اند. مهرداد و راستخانه (۱۳۸۰) به حاکمیت مدیران غیرعلمی و خودرأی و انعطاف ناپذیر بر نهادهای پژوهشی، و رشادمنش (۱۳۸۰) به عدم آشنایی مدیران به تحقیقات و فقدان نگرش پژوهش محوری در تصمیم‌گیری (به نقل از حسن‌زاده، ۱۳۸۳)، و متین (۱۳۷۹) به وجود شکافهای فکری، ارتباطی و مسؤولیتی میان محققان و تصمیم‌گیران، نبود دستورالعمل درباره کاربست‌ها یافته در شرح

شغل مدیران و سیاستگذاران، و پراکنده بودن فعالیتهای پژوهشی اشاره نموده‌اند.

عابدی، عربضی و شواخی (۱۳۸۴) در فراتحلیل ۹ پژوهش درباره کاربست یافته‌های پژوهشهای آموزشی، به ترتیب اندازه اثر مواردی مانند راه اندازی نظام اطلاع رسانی پژوهش، برگزاری مستمر گردهماییهای ارائه یافته‌های پژوهشی، مسئله یابی و ارائه اولویتهای دقیق پژوهشی، تقویت کیفیت تحقیقات، افزایش اعتبارات مالی پژوهش و برگزاری دوره‌ها و کارگاههای آموزشی برای معلمان را در کاربست یافته‌های پژوهشی در سطح آموزش و پرورش موثر تشخیص دادند.

از جمله تحقیقات انجام شده در خارج از ایران می‌توان به پژوهش ادواردز^۱ (۱۹۹۴) اشاره کرد؛ وی در مطالعه خود درباره اشاعه و کاربست یافته‌ها می‌نویسد محققان و کاربران در «محیط‌هایی بیگانه از هم» زندگی می‌کنند و یکدیگر را خوب درک نمی‌کنند. وی همچنین متذکر شده که ممکن است یافته‌های پژوهشی در فرایند اشاعه تغییر معنا بدهند. او می‌افزاید محققان باید پیامهای ساده، روشن و مرتبط را به کاربران ارائه

1- Edwards

دهند. بیکر^۱ (۲۰۰۳) معتقد است که تمایل و آمادگی برای تغییر و یا به عبارتی رضایت درونی برای تغییر مقدمه اصلاح و نوآوری است. فولان^۲ (۱۹۹۱) و فوهرمن^۳ (۱۹۹۴a)، ص ۸۱) نیز معتقدند که ویژگی جمعیت شناختی و روان شناختی مخاطبان و گروههای استفاده کننده یافته‌ها را باید در نظر گرفت و به علایق و سطح فهم و تواناییها و قابلیتها و آمادگی آنان برای تغییر توجه نمود. کایسکر^۴ و بروان^۵ (۱۹۹۶) به شناخت دقیق مسأله پژوهشی و شناخت پژوهشگر مناسب و کاربران واقعی یافته‌ها اشاره می‌کنند. فوهرمن (۱۹۹۴b)، هود^۶، (۲۰۰۵) و آلید^۷ (۲۰۰۲) مبحث اشاعه و کاربرد یافته‌ها را از دو منظر کاربران و محققان در نظر می‌گیرند و افزایش کیفیت رابطه متقابل پژوهشگران و کاربران و در نتیجه کاربرد یافته‌های پژوهشی را برای پر کردن شکاف بین تحقیق آموزشی و عمل تربیتی لازم می‌دانند. هولت^۸ (۲۰۰۴، ص ۷۱)

می‌نویسد: برای شناخته شدن و اشاعه یافته‌های پژوهشی و حمایت از تحقیقات و تمرکز بر کاربرد یافته‌ها باید به نیازهای مدارس (شهری و روستایی) توجه نمود. هولت (۲۰۰۵) هم چنین معتقد است که باید از رایانه در اشاعه و کاربرد یافته‌های پژوهشی در مدارس استفاده نمود.

از میان تحقیقات خارجی که ضمن اشاره به عوامل کاربرد یافته‌های پژوهشی، به ارائه مدل یا الگوی کاربرد یافته‌ها پرداخته‌اند، الگوهای ورکاسالو و لاپالاین^۹ (۲۰۰۳)، بیکر (۲۰۰۳)، هاولاک و بن^{۱۰} (۲۰۰۳) و الگوی پژوهشگران سایت نک در^{۱۱} (۲۰۰۳) قابل توجه‌اند؛ الگوهای پیشنهادی آنان ساده بوده و هر یک فقط چند عنصر اصلی کاربرد یافته‌های پژوهشی را معرفی نموده‌اند، پژوهش حاضر نیز به عنوان یک یافته مهم به ارایه الگوی مؤثر کاربرد یافته‌های پژوهشی می‌پردازد.

روش پژوهش

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش را سه گروه

9- Verkasalo, M & Lappalainen

10- Havelock, r.g & Benne,k.d

11- www.ncddr.org

1- Backer

2- Fullan

3- Fuhrman

4- Kisker

5- Braown

6- Hood

7- Olade

8- Holt

مختلف تشکیل می‌دهد. گروه اول را کلیه کارشناسان ارشد و کارشناسان مطلع از امور پژوهشی ادارات آموزش و پرورش شهرهای استان خوزستان، گروه دوم را کلیه اساتید مراکز تربیت معلم پسرانه اهواز، تربیت معلم دخترانه اهواز، و تربیت معلم اندیمشک و مرکز آموزش عالی فرهنگیان اهواز و گروه سوم را کلیه اساتید گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز تشکیل می‌دهند (از گروه اخیر در مراحل مختلف طرح استفاده شده است). برای انتخاب نمونه‌ای که بتواند معرف صحیحی از جامعه باشد، از شیوه نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای استفاده گردید. به همین منظور استان خوزستان به ۵ ناحیه جغرافیایی (شمال شرقی، شمال غربی، جنوب شرقی، جنوب غربی و مرکز) تقسیم و از هر ناحیه با استفاده از جدول اعداد تصادفی، یک منطقه آموزشی انتخاب گردید. با توجه به جمعیت دانش‌آموزی شهرهای انتخاب شده و استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای، جمعاً ۱۵۵ نفر از گروه اول انتخاب شدند. دلیل انتخاب حجم نمونه ۱۵۵ نفر براساس روشهای آماری حداقل حجم نمونه با خطای ۰/۹ و سطح معنی‌دار ۹۵ درصدی برآورد شده است. از گروه دوم نیز به شیوه تصادفی ساده ۳۷ نفر

انتخاب شدند. از گروه سوم نیز با شیوه تمام شماری تعداد ۸ نفر در این پژوهش مشارکت داشتند. به این ترتیب با احتساب حجم نمونه گروه اول (۱۵۵ نفر)، گروه دوم (۳۷ نفر) و گروه سوم (۸ نفر) مجموعاً ۲۰۰ آزمودنی در این مطالعه شرکت داشتند. (لازم به توضیح است که از ۲۰۰ آزمودنی شرکت کننده ۱۱ نفر افت آزمودنی وجود داشت. به این ترتیب ۱۸۹ پرسشنامه در پایان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت).

ابزار پژوهش

جهت جمع‌آوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه برای شناسایی عوامل مؤثر بر کاربست یافته‌های پژوهشی استفاده گردید. با توجه به این که پرسشنامه استاندارد برای شناسایی عوامل مؤثر بر کاربست یافته‌های پژوهشهای آموزشی وجود نداشت، برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق از پرسشنامه‌ای محقق ساخته استفاده شد. این پرسشنامه در چند مرحله تهیه و روایی و پایایی آن محاسبه گردید.

ابتدا تعدادی سؤال باز پاسخ در اختیار تعدادی از اساتید دانشگاه و پژوهشگران آموزشی قرار داده شد و از آنان خواسته شد تا نظرات خود را درباره کاربست یافته‌های

معرفه صحیحی از جامعه باشد، از شیوه نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای استفاده گردید. به همین منظور استان خوزستان به ۵ ناحیه جغرافیایی (شمال شرقی، شمال غربی، جنوب شرقی، جنوب غربی و مرکز) تقسیم و از هر ناحیه با استفاده از جدول اعداد تصادفی، یک منطقه آموزشی انتخاب گردید. با توجه به جمعیت دانش‌آموزی شهرهای انتخاب شده و استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای، جمعاً ۱۵۵ نفر از گروه اول انتخاب شدند. دلیل انتخاب حجم نمونه ۱۵۵ نفر براساس روشهای آماری حداقل حجم نمونه با خطای ۰/۹ و سطح معنی‌دار ۹۵ درصدی برآورد شده است. از گروه دوم نیز به شیوه تصادفی ساده ۳۷ نفر

کاهش یافت. در نهایت این پرسشنامه در اجرای نهایی برای گردآوری داده‌های لازم به اجرا درآمد. پایایی این پرسشنامه در اجرای مقدماتی با روش آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۲ به دست آمد. نحوه نمره‌گذاری سؤالهای پرسشنامه بر اساس یک طیف ۵ درجه‌ای از نمره ۱ (برای گزینه خیلی کم) تا نمره ۵ (برای گزینه خیلی زیاد) بود. روایی پرسشنامه نیز با استفاده از نظر دو متخصص از طریق روایی محتوا مورد ارزیابی قرار گرفت. ضریب روایی محتوا ۰/۸۴ به دست آمد (ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن بین رتبه‌بندی دو متخصص به عنوان شاخص روایی محتوا در نظر گرفته شده است).

روشهای تجزیه و تحلیل داده‌ها

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آماری تحلیل عوامل استفاده شد. همچنین از آلفای کرونباخ و روش تنصیف جهت بررسی پایایی ابزار تحقیق استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS ویرایش ۱۱/۵ انجام گرفته است.

یافته‌ها

در تجزیه و تحلیل داده‌ها آزمون

پژوهشهای آموزشی و مسایل و مشکلاتی که مطرح هستند بیان کنند. علاوه بر این از آنان خواسته شد تا عواملی (مواردی) که سبب می‌شوند کاربست یافته‌های پژوهشی تسریع و تسهیل گردد را توضیح دهند. این اظهار نظرها پس از جمع‌آوری به سؤالهای بسته پاسخ تبدیل شدند و به آنها پرسشهای دیگری که از تحقیقات مشابه و مطالعات قبلی بدست آمده بودند، اضافه گردید. این سؤالهای مقدماتی جهت اصلاح و بازنگری در اختیار افرادی ذی‌صلاح در دانشگاه و آموزش و پرورش قرار داده شدند. در این بررسی برخی سؤالها حذف و سؤلهایی به آن اضافه گردید. بعد از این که فرم پرسشنامه مقدماتی کاربست یافته‌های پژوهشی با تعداد ۸۲ ماده تهیه شد، در یک مطالعه مقدماتی به منظور ارزیابی پرسشنامه شناسایی عوامل مؤثر بر کاربست یافته‌های پژوهشی، و محاسبه پایایی و غیره، در اختیار نمونه‌ای ۵۰ نفری از دبیران دارای مدرک کارشناسی ارشد در اهواز قرار داده شد که ۴۲ پرسشنامه آن بازگشت. پس از این اجرای مقدماتی، محاسبات و بررسیهای لازم از جمله مرتبط بودن ماده‌ها و پایایی پرسشنامه انجام گردید. در این بررسی ماده‌های پرسشنامه تصحیح و بازنویسی شدند و تعداد آنها به ۶۷ ماده

است. بدین معنی که ضریب همبستگی $0/45$ به عنوان حداقل درجه همبستگی قابل قبول بین هر ماده و عوامل استخراج شده تعیین گردیده است. ویژگیهای آماری دو عامل استخراج شده در جدول ۱ ارائه شده است. همان طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود دو عامل مؤثر بر به کارگیری یافته‌های پژوهشهای آموزشی شامل ۵۸ ماده است که ۳۰ ماده در عامل اول؛ و ۲۸ ماده در عامل دوم می‌باشند، این عوامل به ترتیب $21/131$ ، $21/886$ درصد و در مجموع $43/017$ درصد از واریانس به کارگیری یافته‌های پژوهشهای آموزشی توسط نمونه آماری را برآورد و تبیین می‌کنند.

$Kmo=0/912$ (به منظور مشخص شدن کفایت نمونه پژوهش و آزمون کرویت بارلت^۱ برای بررسی مناسب بودن همبستگی ماده‌ها به عمل آمد که ضرایب به دست آمده مناسب بودند ($P<0/001$) و $9517/056$ $(X^2=)$ به این ترتیب صلاحیت انجام تحلیل عوامل احراز گردید. همچنین بر اساس آزمون اسکری^۲ که تعداد تقریبی عاملهای قابل استخراج از میان داده‌ها را پیشنهاد می‌کند، مشخص شد که با توجه به مقدار آیگن^۳ یا ارزشهای ویژه عوامل (یعنی مجموع مجذورات ضرایب عاملی موجود در هر عامل) حداکثر دو عامل قابل استخراج می‌باشد.

تحلیل عوامل داده‌ها با روش عناصر اصلی^۴ پس از سه چرخش آزمایشی به بهترین ترکیب ماده‌ای و ساختار عاملی خود دست یافت. تحلیل عوامل داده‌ها با روش چرخش متعامد از نوع واریماکس منجر به استخراج ۲ عامل شد. در این تحلیل عامل از بارهای عاملی حداقل $0/45$ استفاده شده

- 1- Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling Adequacy
- 2- Bartlett's Test of Sphericity
- 3- Scree test
- 4- Eigen values
- 5- Principal Components Method

جدول ۱. ویژگیهای آماری دو عامل استخراجی از طریق تحلیل عوامل

تعداد ماده‌ها	درصد تراکمی واریانس تبیین شده	درصد واریانس تبیین شده	انحراف معیار	میانگین عامل	عوامل استخراجی
۳۰	۲۱/۸۸۶	۲۱/۸۸۶	۱۶/۳۱	۱۲۷/۴۸	عامل اول
۲۸	۴۳/۰۱۷	۲۱/۱۳۱	۱۷/۴۳	۱۲۴/۷۰	عامل دوم

نام‌گذاری عوامل استخراجی

وسیله مخاطبان (توسط کمیته کاریست)» بالاترین بار عاملی (۰/۶۷۵) را روی عامل دوم دارد. این موارد در جدول ۲ نشان داده شده است.

پایایی و روایی عاملهای استخراجی

به منظور بررسی پایایی دو عامل استخراجی، همسانی درونی ماده‌ها، ضریب آلفای کرونباخ مورد محاسبه قرار گرفت. همان گونه که جدول ۳ نشان می‌دهد ضرایب آلفای کرونباخ برای عامل اول، دوم و کل مقیاس به ترتیب ۰/۹۵، ۰/۹۷ و ۰/۹۷ به دست آمده است. شواهد به دست آمده نشان می‌دهد که عاملهای استخراجی و کل پرسشنامه از همسانی درونی بالایی برخوردار است. روایی عاملهای استخراجی نیز از طریق ضریب روایی محتوا با استفاده از نظر دو متخصص مورد بررسی قرار گرفت. ضریب همبستگی بین نظر دو متخصص در تک تک سؤالات و عاملها و کل آزمون در سطح

در پژوهشهایی که از تحلیل عوامل استفاده می‌شود با توجه به ماهیت ماده‌هایی که تشکیل‌دهنده هر عامل هستند، اقدام به نام‌گذاری عوامل می‌شود. همان طوری که در جدول ۲ مشاهده می‌شود عامل اول این پژوهش که به مسایل مدیریتی و پژوهشی در انجام تحقیقات آموزشی اشاره نموده عامل «مدیریت و برنامه‌ریزی پژوهش» نامگذاری شد و ماده «شایسته سالاری و انتصاب افراد متخصص و دارای بیش پژوهشی درسطوح مدیریتی سازمان» بالاترین بار عاملی (۰/۷۵۲) را در عامل اول دارد.

عامل دوم این پژوهش که به موضوعاتی درباره زمینه لزوم وجود ارتباط و همکاری بین محققان و مدیران اشاره داشت عامل «تعامل تصمیم‌گیران با پژوهشگران» نامگذاری شد. ماده «ارزیابی، نقادی، پالایش، ترکیب و ارائه یافته‌های پژوهشی در یک زمینه خاص به منظور کاربری سریع آن به

جدول ۲. ماده‌ها و بار عاملی عاملهای استخراجی

ردیف	عامل اول: مدیریت و برنامه ریزی پژوهش	بار عاملی
۱	انتصاب افراد متخصص و دارای بینش پژوهشی در سطوح مدیریتی سازمان	۰/۷۵۲
۲	مشارکت فعال و کارآمد معلمان و مدیران آموزشی در زمینه کاربست یافته‌های پژوهشی در مدارس و کلاسهای درس	۰/۶۶۷
۳	مشارکت پژوهشگران و تصمیم‌گیران برای تلفیق مؤثر یافته‌ها و تبدیل آنها به برنامه‌های اجرایی مورد تقاضای تصمیم‌گیران و مخاطبان	۰/۶۵۷
۴	قاطعیت و شجاعت تصمیم‌گیران بدون توجه به منافع و نظریات شخصی	۰/۶۴۹
۵	وجود بستر مناسب و فرهنگ تحقیقاتی (نگرش مثبت و اهمیت به کاربست نتایج تحقیق) در میان تصمیم‌گیران و مخاطبان	۰/۶۲۸
۶	شایسته سالاری و تخصص‌گرایی در استفاده از محققان دارای صلاحیت علمی و پژوهشی	۰/۶۲۷
۷	تدوین برنامه‌ای ملی برای استفاده از یافته‌های پژوهشهای آموزشی	۰/۶۱۹
۸	ارزشیابی از عملکرد افراد در ارتباط با کاربست یافته‌های منتشر شده سازمان	۰/۶۱۵
۹	روشن بودن جایگاه و اهمیت پژوهش و یافته‌های پژوهشی در فرهنگ سازمانی آموزش و پرورش (به ویژه در مدیران و تصمیم‌گیران)	۰/۵۹۸
۱۰	اشاعه یافته‌های پژوهشی با برنامه مشخص و با نیروی آموزش دیده	۰/۵۹۴
۱۱	انتخاب یک چهارچوب علمی مناسب در سازماندهی اولویتهای پژوهشی سازمان آموزش و پرورش استان	۰/۵۹۴
۱۲	مرتبط بودن رشته تحصیلی پژوهشگران با موضوعات مورد تحقیق	۰/۵۸۰
۱۳	ایجاد و توسعه کاربست به منظور تهیه برنامه اجرایی مناسب از یافته‌ها و ایجاد پذیرش آنها در مخاطبان	۰/۵۸۰
۱۴	مسأله‌یابی مداوم در آموزش و پرورش با توجه به تغییرات آموزشی برای مشخص شدن نیازهای جدید	۰/۵۷۶
۱۵	ایجاد و توسعه کمیته کاربست به منظور مسأله‌یابی با نیروی متخصص	۰/۵۷۴
۱۶	ایجاد و توسعه کمیته کاربست به منظور شناسایی و تعدیل موانع و مقررات اداری و قانونی برای کاربست یافته‌ها در حوزه‌های صفی (اجرایی) و ستادی	۰/۵۶۸
۱۷	تأیید اولویتهای پژوهشی از طرف کمیته کاربست قبل از توزیع آنها	۰/۵۶۷
۱۸	نیازسنجی جامع (مشارکت تمامی افراد و گروه‌های ذینفع سازمان) به منظور دستیابی به اولویتهای پژوهشی ضروری بر اساس اهداف کوتاه و بلند مدت در آموزش و پرورش	۰/۵۶۶
۱۹	مشارکت و همکاری نزدیک بخشهای پژوهشی و اداری برای هدفمند کردن پژوهشها و تسهیل کاربست یافته‌ها	۰/۵۵۳
۲۰	تخصیص بودجه و امکانات مناسب برای کاربست یافته‌ها در بخشهای مرتبط سازمان	۰/۵۳۸

ردیف	عامل اول: مدیریت و برنامه ریزی پژوهش	بارعاملی
۲۱	اختصاص بودجه خاص به مدارس (مانند سرانه آموزشی) برای به کارگیری یافته‌های پژوهشی و تغییرات ناشی از اجرای آنها	۰/۵۳۸
۲۲	اتخاذ سیاستهای تشویقی مناسب در زمینه کاربست یافته‌ها در همه سطوح سازمان آموزش و پرورش	۰/۵۳۸
۲۳	آگاهی دادن به تصمیم‌گیران (حمایت فکری و توسعه بینش پژوهشی و توجیه علمی آنان) در زمینه تحولات و تغییرات آموزشی و ضرورت جدی گرفتن پژوهش و کاربست یافته‌های پژوهشی جدید	۰/۵۳۶
۲۴	وجود ناظران قوی از نظر علمی و هدایت و نظارت مداوم آنها بر فرایند اجرای تحقیق	۰/۵۲۰
۲۵	توزیع مناسب اولویتهای پژوهشی در شهرهای استان (با هدایت و مدیریت پژوهشکده معلمان استان براساس نیازهای منطقه‌ای پژوهش انجام گیرد)	۰/۵۱۵
۲۶	حضور فعال کمیته کاربست در بسترهای تصمیم‌گیری سازمان	۰/۵۱۱
۲۷	تهیه و توزیع راهنما و چکیده تحقیقات انجام شده برحسب موضوع و دوره تحصیلی بین مخاطبان	۰/۵۰۲
۲۸	اختصاص یک برنامه ثابت هفتگی در صدا و سیما برای ارائه یافته‌های پژوهش‌های آموزشی	۰/۴۸۳
۲۹	روشن و واضح بودن اولویتهای پژوهشی مطابق با نیازهای واقعی مدیران و تصمیم‌گیران	۰/۴۷۱
۳۰	مدیریت علمی و نسبتاً پایدار نهادهای پژوهشی آموزش و پرورش برای تحقق اهداف تعیین شده	۰/۴۶۴

ادامه جدول ۲. ماده‌ها و بار عاملی عاملهای استخراجی

ردیف	عامل دوم: تعامل تصمیم‌گیران با پژوهشگران	بارعاملی
۱	ارزیابی، نقادی، پالایش، ترکیب و ارائه یافته‌های پژوهشی در یک زمینه خاص به منظور کاربست سریع آن به وسیله مخاطبان (توسط کمیته کاربست)	۰/۶۷۵
۲	در نظرگرفتن اختیارات مناسب در (شرح وظایف شغلی) مخاطبان به منظور کاربست یافته‌ها	۰/۶۵۹
۳	ارزشیابی تکوینی از پژوهش به منظور تعیین مسیر علمی و منطقی مورد نظر	۰/۶۵۳
۴	صراحت و روشن بودن یافته‌ها به منظور عدم مداخله علایق و سلايق کاربران	۰/۶۴۷
۵	وجود فرصت کافی برای تصمیم‌گیران به منظور کاربست یافته‌های تحقیقات	۰/۶۴۵
۶	استفاده از ابزارهای معتبر و مرتبط در جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز تحقیق	۰/۶۴۵
۷	پیشنهاد چند راهکار اجرایی مناسب در برابر هر یافته پژوهشی به تصمیم‌گیران	۰/۶۴۲
۸	تنظیم و ارائه اولویتهای پژوهشی مورد نیاز سازمان که براساس روش تحقیق کیفی انجام شوند	۰/۶۳۱
۹	نشر و انعکاس به موقع نتایج تحقیقات به تصمیم‌گیران در سطوح مختلف مدیریتی	۰/۶۲۱

ردیف	عامل دوم: تعامل تصمیم‌گیران با پژوهشگران	بارعاملی
۱۰	اتخاذ روش‌های تحقیق (کمی-کیفی) مورد قبول تصمیم‌گیران توسط پژوهشگران در انجام پژوهش	۰/۶۱۴
۱۱	توجه پژوهشگران به تمایلات و علایق تصمیم‌گیران در طراحی و اجرا و ارائه یافته‌های پژوهشی (وجود ذهنیت سیاست محور در پژوهشگران)	۰/۶۰۹
۱۲	طبقه‌بندی یافته‌های پژوهشی بر حسب نیازمندیهای حرفه‌ای تصمیم‌گیران و مخاطبان	۰/۵۸۳
۱۳	تناسب یافته‌ها و راه‌حلهای اجرایی با امکانات و شرایط آموزش و پرورش	۰/۵۷۵
۱۴	دادن اختیارات مناسب به مدیران و مخاطبان در زمینه تغییرات ناشی از کاربست یافته‌ها	۰/۵۷۳
۱۵	تعیین زمینه‌ها و شرایطی که یافته‌های تحقیقاتی باید در آن اجرا شود (توسط پژوهشگر)	۰/۵۷۲
۱۶	افزایش روحیه پژوهش خواهی در مدیران و تصمیم‌گیران سازمان آموزش و پرورش	۰/۵۷۲
۱۷	استفاده از مبانی نظری و پژوهشی مناسب و مرتبط در صورت بندی مسأله تحقیقی و انجام و تحلیل یافته‌های آن در آموزش و پرورش	۰/۵۶۵
۱۸	وجود تازگی و نقد در تحقیق و نتایج آن و ارتباط مستقیم آن با مسایل و تغییرات انجام شده در آموزش و پرورش	۰/۵۵۴
۱۹	آموزش و ایجاد مهارت در تصمیم‌گیران و مخاطبان در زمینه استفاده از یافته‌های تحقیقاتی	۰/۵۴۰
۲۰	داشتن برنامه منسجم در زمینه همگام سازی تصمیمات با یافته‌ها در سازمان آموزش و پرورش	۰/۵۴۰
۲۱	توسعه نظام اطلاع رسانی سازمان آموزش و پرورش به منظور اتخاذ تصمیم مناسب بر اساس یافته‌های پژوهشی (ایجاد و راه اندازی سایت اینترنتی برای مراجعان و علاقمندان)	۰/۵۳۷
۲۲	تشکیل سمینار و کارگاههای آموزشی با حضور مدیران سطوح مختلف برای توجیه آنها نسبت به یافته‌های پژوهشی	۰/۵۳۵
۲۳	توجه به مسایل زیربنایی و تحقیقات بنیادی در اولویت بندی مسایل پژوهشی	۰/۵۳۰
۲۴	تنظیم یافته‌های پژوهشی به صورت گزارشهای دیداری و شنیداری برای پخش در رسانه‌ها (توسط کمیته کاربست)	۰/۵۱۳
۲۵	در اختیار داشتن منابع انسانی و مالی مناسب برای نشر و کاربست یافته‌ها	۰/۵۱۱
۲۶	تأکید بر ماهیت عملی و کاربردی اولویتهای پژوهشی آموزش و پرورش	۰/۵۰۶
۲۷	ارتباط سفارش دهندگان اولویت پژوهشی و تصمیم‌گیران با پژوهشگر در حین اجرای تحقیق به منظور جهت دهی پژوهش و آگاهی از نیاز آنان	۰/۵۰۴
۲۸	شناسایی دقیق گروه‌ها و مخاطبانی که می‌توانند از یافته‌های پژوهشی استفاده نمایند	۰/۴۸۹

جدول ۳. ضرایب همسانی درونی و ضرایب روایی محتوا عاملهای استخراجی و کل

ضریب آزمون‌ها		عوامل پرسشنامه
ضریب روایی	پایایی	
روایی محتوا	آلفای کرونباخ	
۰/۷۴۵	۰/۹۵	عامل مدیریت تحقیق
۰/۷۵۸	۰/۹۵	عامل تعامل تصمیم گیرندگان با پژوهشگران
۰/۷۴۸	۰/۹۷	کل

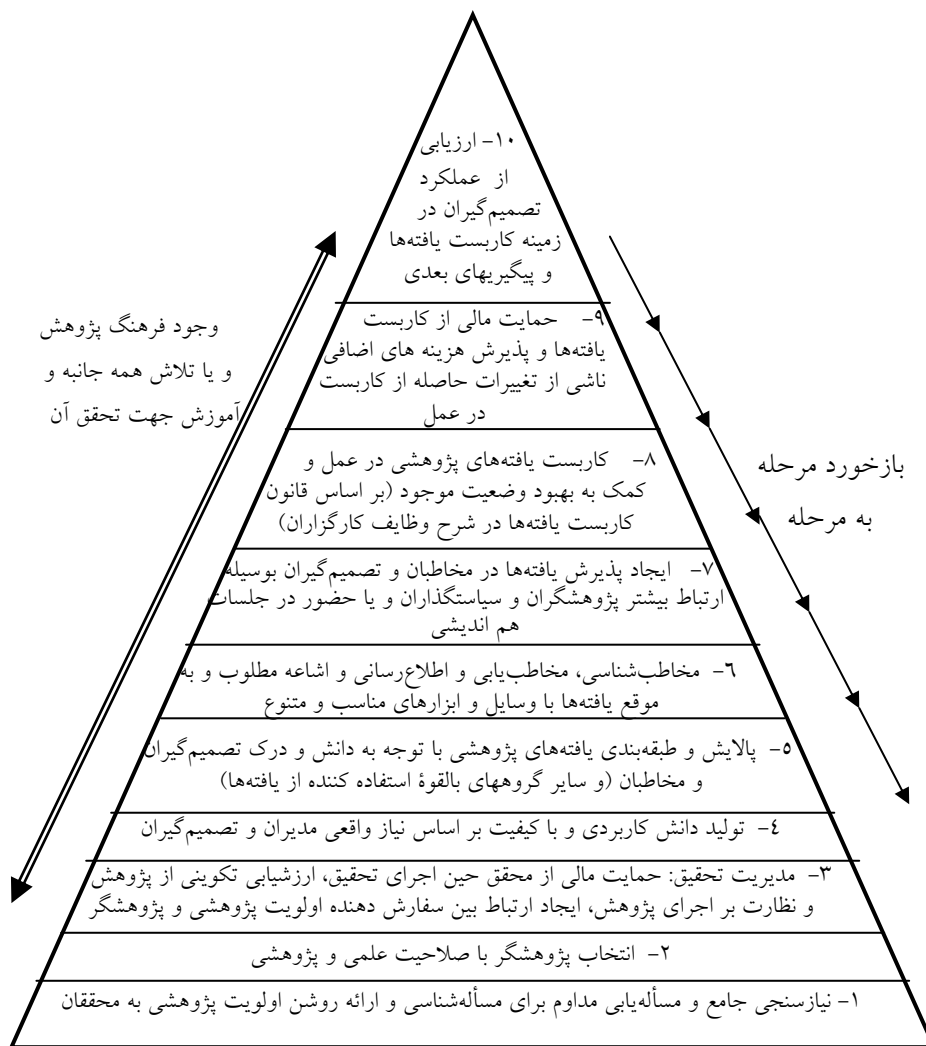
انجام شده، مدل یا الگوی مناسب کاربست یافته‌ها (شکل ۱) ارایه می‌گردد و به اختصار موارد و عناصر موجود در آن توضیح داده می‌شوند.

$p < 0/01$ معنی‌دار بوده است. نتایج این بررسی در جدول ۳ ارائه شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

در این مدل راهبردی که مطابق با عوامل شناسایی شده کاربست یافته‌هاست، مؤلفه پایه و زیرساخت استفاده از نتایج تحقیقات را نیازسنجی پژوهشی تشکیل می‌دهد. تحقق امر کاربست در سایه شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای پژوهشی ضروری بر اساس اهداف کوتاه و بلند مدت سازمان است. در این خصوص فرایند نیازسنجی باید هر ساله و به صورت جامع با مشارکت تمام گروههای آموزشی و در همه ابعاد و سطوح سازمان انجام گردد، و اولویتهای پژوهشی به صورت روشن و واضح مطابق با نیازهای واقعی کاربران تهیه و صورت بندی شوند. تا بدین

همان طوری که در جدول ۱ مشاهده شد دو عامل کاربست یافته‌ها در مجموع ۴۳/۰۱۷ درصد از واریانس به کارگیری یافته‌های پژوهشهای آموزشی توسط نمونه آماری را برآورد و تبیین می‌کنند. نکته قابل توجه این که هر یک از موارد موجود در هر عامل مؤلفه‌ای مهم در کاربست یافته‌ها به شمار می‌روند و ناظر به فعالیتهای پیش و ضمن و پس از انجام تحقیقات آموزشی هستند و باید باهم در نظر گرفته شوند. در اینجا به جای ارائه و تبیین عاملها و تفکیک دسته‌های موضوعی در هر عامل جهت توضیح بیشتر و مطابقت دادن آنها با یافته‌های پژوهشهای

شکل ۱: الگوی کاربست یافته‌های پژوهشی؛ کمیته اشاعه و کاربست یافته‌ها، مسؤلیت پیگیری فرایند کاربست یافته‌های پژوهشی در عمل را به عهده دارد.

وسيله طرح‌های پژوهشی مأموریت‌گرا گردند تحقیق است. عدم شناسایی دقیق نیازهای پژوهشی باعث عدم کاربست یافته‌ها می‌شود. و یافته‌های آنها به کار گرفته شوند. راه درست کاربست یافته‌ها، سفارشی کردن اگر اولویتهای پژوهشی از دل نیازهای

آموزشی و اجرایی برخیزد یافته‌ها مخاطبان و طالبان فراوانی خواهد داشت. این گام ناظر به فعالیت‌های پیش از اجرای پژوهش است. یافته‌های مربوط به این بخش با نتایج تحقیق کایسکرو براون (۱۹۹۶) همخوانی دارد.

مؤلفه مهم دیگر در این مدل که پیش از اجرای پژوهش باید به آن پرداخت، انتخاب پژوهشگر صلاحیتدار از نظر علمی و پژوهشی برای انجام تحقیق است. عدم اعتقاد تصمیم‌گیرندگان و سیاست‌گذاران به صلاحیت علمی و حرفه‌ای محققان و دست‌اندرکاران امور پژوهشی سبب می‌شود که یافته‌های تحقیقات به فراموشی سپرده شوند و هرگونه تغییر و اصلاحاتی متفی گردد. به نظر می‌رسد توجه تصمیم‌گیرندگان بیش از یافته‌ها به شخص محقق است. لذا باید در انتخاب پژوهشگران متخصص و با صلاحیت که مورد اعتماد مخاطبان باشند دقت کرد. همچنین باید افزود که پژوهشگری یک تخصص است و پژوهش فعلیتی کاملاً جدی و پیچیده و حساس می‌باشد. بنابراین در استفاده از پژوهشگران باید دقت کافی به عمل آید. یافته‌های مربوط به این بخش با نتایج تحقیقات کایسکرو براون (۱۹۹۶) و صافی (۱۳۷۱، ۱۳۸۰)، همخوانی دارد.

عناصر مهم دیگر در این مدل که حین اجرای پژوهش باید به آن توجه نمود، تولید دانش کاربردی و یافته‌های با کیفیت بر اجرای پژوهش اعمال می‌شود، مدیریت پژوهش است. حمایت مالی از تحقیق و حمایت به موقع از پژوهشگر حین اجرای پژوهش ضرورتی انکارناپذیر است. به نظر می‌رسد پایین بودن بودجه پژوهشها تهدید کننده‌ترین عنصر در حوزه تحقیقات آموزشی است. مبحث حمایت مالی با نتایج تحقیق نامی (۱۳۷۶) همخوانی دارد.

با گماشتن ناظران قوی برای هدایت و نظارت بر فرایند اجرای پژوهش و ارزشیابی تکوینی از آن، کیفیت پژوهش «استفاده از مبانی نظری و پژوهشی مناسب، اتخاذ روش‌شناسی مناسب، استفاده از ابزار مرتبط برای گردآوری داده‌ها» نیز تضمین می‌گردد و بدین گونه ضریب کاربست یافته‌ها افزایش می‌یابد. ایجاد ارتباط بین سفارش دهنده اولویت پژوهشی و پژوهشگر نیز مؤلفه بسیار مهم عرصه کاربست نتایج تحقیق است. بنابراین کمیته کاربست باید تمهیداتی بیاندیشد تا این رابطه جهت بهبود فرایند اجرای تحقیق و تمرکز بر نیازهای مخاطبان برقرار گردد. یافته‌های مربوط به این بخش با نتایج مطالعه صافی (۱۳۸۰) همخوانی دارد.

عناصر بسیار مهم دیگر در این مدل که حین اجرای پژوهش باید به آن توجه نمود، تولید دانش کاربردی و یافته‌های با کیفیت بر

اساس نیاز واقعی مدیران و تصمیم‌گیران است. تمرکز بر نیاز مخاطبان و سفارش دهندگان اولویت‌های پژوهشی، راهکاری کلیدی در جهت تولید دانش کاربردی و در نتیجه کاربست یافته‌هاست. نتایج مربوط به این قسمت با نظرات ادواردز (۱۹۹۴)، هولت (۲۰۰۴) و نویدی (۱۳۷۸) همخوانی دارد.

یک سطح بسیار مهم در این مدل، پالایش و طبقه‌بندی یافته‌های پژوهشی با توجه به دانش و درک تصمیم‌گیران و مخاطبان و سایر گروه‌های بالقوه استفاده‌کننده از یافته‌هاست. یافته‌های پژوهشی را باید بر حسب نیازمندیهای حرفه‌ای مخاطبان طبقه‌بندی و ساده‌سازی و سپس با وسایل مناسب و مورد علاقه آنان ارائه کرد. وجود ماده «ارزیابی، نقادی، پالایش، ترکیب و ارائه یافته‌های پژوهشی در یک زمینه خاص به منظور کاربست سریع آن به وسیله مخاطبان» به عنوان ماده‌ای که بیشترین بار عاملی را روی عامل دوم این پژوهش داشته است نشان از اهمیت مناسب‌سازی یافته‌ها و تنظیم آنها در یک زمینه خاص و ارائه آنها به کاربران واقعی به منظور تحقق کاربست یافته‌هاست. این یافته با نتایج تحقیقات فولان (۱۹۹۱) و فوهرمن (۱۹۹۴) و صافی (۱۳۷۱) همخوانی دارد. این عنصر و سایر

عناصر مدل از جمله فعالیت‌های پس از اجرای پژوهش‌اند، هر چند که برای برخی از آنها باید قبل از اجرای پژوهش تدابیر و راهکارهایی اندیشیده شود.

مؤلفه بعدی، مخاطب‌شناسی، مخاطب‌یابی و اطلاع‌رسانی و اشاعه مطلوب و به موقع یافته‌ها با وسایل و ابزارهای مناسب و متنوع است. در واقع انتظار به کارگیری یافته‌های پژوهشی از افرادی است که یافته‌ها برای بهبود عملکرد آنان و برحسب نیازمندیهای حرفه‌ای آنان تهیه و طبقه‌بندی شده است. با مخاطب‌شناسی و ارائه یافته‌های پالایش شده به افراد با توجه به توان ادراکی و اجرایی شان، آخرین گامها برای کاربست یافته‌های پژوهشی برداشته می‌شود.

ایجاد و توسعه نظام جامع اشاعه یافته‌های پژوهشی و انعکاس به موقع نتایج تحقیقات به تصمیم‌گیران در سطوح مختلف مدیریتی با زبان مناسب و روشن، به عنوان گامی مؤثر در کاربست یافته‌های پژوهشی به حساب می‌آید. در حقیقت قبل از انتظار به کارگیری یافته‌های پژوهشی باید به فکر بسترسازی و ایجاد و توسعه نظام اطلاع‌رسانی یافته‌های پژوهشی بود تا بدین وسیله یافته‌ها در اختیار مخاطبان و افراد ذیربط و

ذینفع قرار داده شود. نتایج به دست آمده در این رابطه با نتایج تحقیقات کایسکرو براون (۱۹۹۶)، آفازاده (۱۳۸۰) و صافی (۱۳۸۰) همخوانی دارد.

در سطح هفتم، ایجاد پذیرش یافته‌ها در مخاطبان و تصمیم‌گیران به وسیله ارتباط بیشتر پژوهشگران و سیاستگذاران و یا حضور در جلسات هم‌اندیشی ارائه شده است. ضروری است راهکارهایی اندیشیده شود که ارتباط متقابل مدیران و محققان به عنوان عنصری کلیدی در افزایش آگاهی محققان از نیاز واقعی مدیران و ارتقاء مهارت مدیران در تصمیم‌گیری و استفاده از یافته‌ها بهبود یابد. تشکیل سمینار و کارگاههای آموزشی با حضور مدیران سطوح مختلف برای توجیه آنان نسبت به یافته‌های پژوهشی، عامل بسیار مهمی است که با توجه به دامنه کاری مدیران و حضور محققان برای توضیح یافته‌های پژوهشی بسیار مورد توجه قرار گرفته است. کمیته کاربست در پژوهشکده می‌تواند با تشکیل جلسات هم‌اندیشی در جهت استفاده از نتایج پژوهشی تلاش کند. حضور مخاطبان در این کمیته‌ها می‌تواند در تغییر نگرش آنان مفید باشد و آمادگی لازم را برای به کارگیری یافته‌ها ایجاد نماید. به نظر می‌رسد که تماس رو در رو بین پژوهشگران و تصمیم‌گیرندگان مؤثرترین شیوه ارتباطی باشد که به کاربست یافته‌های پژوهشی منجر می‌گردد. یافته‌های مربوط به این قسمت با نتایج آلید (۲۰۰۲) همخوان است.

کاربست یافته‌های پژوهشی بر اساس قانون کاربست یافته‌ها در شرح وظایف کارگزاران، مؤلفه مهمی است که در این پژوهش به آن تکیه شده است. کمیته کاربست در پژوهشکده باید تلاش کند از طریق تصویب قانون برای کاربست یافته‌های پژوهشی در شرح شغل مدیران و یا طراحی و اجرای طرحهای تشویقی، قاعده «اول تحقیق بعد تصمیم» را نهادینه سازد. به نظر می‌رسد در کشور ما فقط وجود قوانین محکم و دستورالعملهای شغلی و حرفه‌ای می‌تواند کاربست یافته‌های پژوهشهای جدید را نوید دهد. بنابراین باید هرچه زودتر شرح شغلهای جدیدی تعریف و تدوین گردد، به ویژه در پستهای بالای سازمان و مراجع تصمیم‌گیری ادارات لزوم بیشتری حس می‌شود. یافته‌های مربوط به این قسمت با نتایج متین (۱۳۷۹) همخوان است.

حمایت مالی از کاربست یافته‌ها و پذیرش هزینه‌های اضافی ناشی از تغییرات حاصله از کاربست نتایج تحقیقات، همواره چالش اساسی حوزه اعتبارات مالی مدیریت

بوده است. نامی (۱۳۷۶) و صافی (۱۳۸۰) در اختیار نبودن منابع لازم (انسانی، مالی و مادی) را برای عملی کردن نتایج تحقیقات مانع عمده عدم به کارگیری یافته‌های پژوهشی می‌دانند. تا زمانی که از یافته‌های پژوهشی به دلیل عدم حمایت مالی استفاده نشود، بخشهای مالی سازمان به مفید بودن طرحهای پژوهشی تردید نموده و اعتبارات بیشتری را برای سالهای بعدی اختصاص نخواهد داد. حمایت مالی از مدیران و تصمیم‌گیران در زمینه به کارگیری یافته‌ها و تقبل هزینه‌های اضافی ناشی از تغییرات حاصله از کاربست در عمل می‌تواند کاربست یافته‌ها را تسریع نماید.

ارزیابی از عملکرد تصمیم‌گیران در زمینه کاربست یافته‌ها تا حدی می‌تواند مشوق آنان در استفاده بیشتر از یافته‌ها باشد. این یافته با نتایج فرزام فرد (۱۳۸۰) و خوش‌فر (۱۳۷۹) هماهنگی دارد (به نقل از حسن‌زاده، ۱۳۸۳).

وجود قانون برای کاربست در شرح وظایف شغلی تصمیم‌گیران، آنان را ملزم به استفاده از نتایج پژوهش‌های مرتبط با حیطه شغلی آنان می‌سازد. در این مرحله باید از میزان استفاده آنان از یافته‌های پژوهشی ارزشیابی به عمل آورده و به عنوان یک شاخص حرفه‌ای برای آنان در نظر گرفته شود.

مفهوم «پیگیریهای بعدی» به این موضوع اشاره می‌کند که کاربست یافته‌ها و حتی به کار بستن آنها چه مسائلی جدیدی را به وجود آورده و اساساً مشکلات تازه رخ نموده هر عرصه کاری کدامند. در اینجا گام اول مدل کاربست که ناظر بر مسأله‌شناسی و ارایه روشن اولویت پژوهشی است، مطرح می‌شود.

نکته قابل ذکر اینکه کلیه یافته‌های پژوهش عابدی و همکاران (۱۳۸۴) با الگوی کاربست یافته‌ها ارائه شده در مطالعه حاضر مطابقت دارد و تاییدی برای آن محسوب می‌شود.

سه مؤلفه مهم دیگر مفهوم کامل‌تری به مدل کاربست می‌دهند. اول اینکه تا فرهنگ پژوهش حاکمیت نیابد پژوهش و یافته‌های آن در انزوا می‌مانند و با تهدید مواجه‌اند. وجود فرهنگ پژوهش به این موضوع اشاره می‌کند که پژوهش خواهی و پژوهش خوانی و استفاده از نتایج تحقیقات در مدیران و تصمیم‌گیران رواج دارد. نظام آموزشی نیز ضمن داشتن نگرش مثبت به تحقیق و کارایی یافته‌های آن در بهبود وضعیت موجود، حامی پژوهش و پژوهشگر و اشاعه دهنده روحیه پژوهش محوری و جلب‌کننده همکاری و مشارکت در میان مسئولان مخاطبان پژوهش

باشد. این یافته با اظهارات صافی (۱۳۷۱)، آقازاده (۱۳۸۰) و دادستان (۱۳۸۰) همخوان است.

دوم اینکه مدل کاربست سیر صعودی دارد و عنصر بازخورد مرحله به مرحله در آن نشان می‌دهد که کلیه گامها باید به ترتیب طی شوند و هر یک از آنها ناظر به گام قبلی خود هستند، به علاوه اینکه از گام آخر به صورت خودکار به گام اول بازخورد کلی داده می‌شود.

نکته سوم به مسؤلیت کمیته کاربست در پیگیری فرایند کاربست یافته‌های پژوهشی که از نیازسنجی پژوهشی آغاز و به ارزیابی از عملکرد تصمیم‌گیران و اخذ بازخورد می‌انجامد اشاره می‌کند. این یافته با دیدگاه‌های ملایی‌نژاد (۱۳۸۰)، خوش‌فر (۱۳۷۹) و فرزام فرد (۱۳۸۰) (به نقل از حسن‌زاده، ۱۳۸۳) هماهنگی دارد.

همچنین به طور کلی یافته‌ها نشان داد که مطابق عامل مدیریت و برنامه‌ریزی تحقیق، ۱- ساختار سازمان باید به سمت پژوهش محوری و حمایت از مدیران نهادهای پژوهشی که آشنایی با پژوهش دارند، حرکت کند. جهت پیگیری امور مربوط به کاربست یافته‌ها، کمیته کاربست ایجاد و تقویت شود.

در شرح شغل مدیران و تصمیم‌گیران قانون کاربست در نظر گرفته شود ۲- به منظور دستیابی به اولویتهای پژوهشی ضروری نیازسنجی پژوهشی جامعی صورت گیرد ۳- جهت مشاهده تأثیر یافته‌های پژوهشی در عمل و در عملکرد تصمیم‌گیران، از کاربست یافته‌ها حمایت مالی گردد ۴- سازمان باید در راستای تحقق فرهنگ پژوهش و بسترسازی برای کاربست یافته‌ها در سطوح خرد و کلان (در سازمان/ در مدارس) تلاش کند؛ همچنین مطابق عامل تعامل تصمیم‌گیرندگان با پژوهشگران لازم است که ۵- ارتباط متقابل مدیران و محققان، به عنوان مؤلفه‌ای کلیدی در کل فرایند تحقیق و کاربست یافته‌ها، بیشتر مورد توجه قرار گیرد و تقویت گردد ۶- به منظور تحقق کاربست یافته‌ها در عمل، باید کیفیت اجرای پژوهش، توان علمی پژوهشگر و ناظر پژوهش احراز گردد و ۷- جهت تسریع امر کاربست، مخاطبان واقعی و نیازمندیهای حرفه‌ای آنان شناسایی شود و یافته‌ها با زبان مناسب و روشن به صورت طبقه‌بندی شده، به موقع و با وسایل و ابزارهای مورد علاقه آنان در اختیارشان قرار گیرد.

منابع

فارسی

- آقازاده، احمد (۱۳۸۰). بررسی نارساییها و موانع در کاربست نتایج و یافته‌های تحقیقات تربیتی، *پژوهش‌نامه آموزشی*، ویژه نامه شماره ۱۰، پژوهشکده تعلیم و تربیت، تهران، آذرماه ۱۳۸۰.
- دادستان، پریخ (۱۳۸۰). *متن مصاحبه، پژوهش‌نامه آموزشی*، ویژه نامه شماره ۱۰، پژوهشکده تعلیم و تربیت، تهران، آذرماه ۱۳۸۰.
- حسن زاده، رمضان (۱۳۸۳). *بررسی موانع و عوامل کاربست یافته‌های پژوهش در دستگاههای اجرایی*، تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- سیف، علی اکبر (۱۳۸۰). *متن مصاحبه پژوهش‌نامه آموزشی*، ویژه نامه شماره ۱۰، پژوهشکده تعلیم و تربیت، تهران، آذرماه ۱۳۸۰.
- صافی، احمد (۱۳۷۱). *پژوهشی در مورد پژوهشهای انجام گرفته در وزارت آموزش و پرورش و کاربرد نتایج حاصله در تصمیم‌گیریهای مدیریت عالی*، تهران: شورای تحقیقات وزارت آموزش و پرورش.
- صافی، احمد (۱۳۸۰). اهمیت جایگاه پژوهش در آموزش و پرورش، تلاشها، چالشها، و سیاستهای آینده، *پژوهش‌نامه آموزشی*، شماره ۳۵. پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- عابدی، احمد؛ عریضی، حمیدرضا؛ و شواخی، علیرضا (۱۳۸۴). فراتحلیل عوامل مؤثر بر افزایش کاربست یافته‌های پژوهشی در وزارت آموزش و پرورش، تهران: *فصلنامه نوآوریهای آموزشی*، شماره ۱۲.
- متین، نعمت اله (۱۳۷۹). *بررسی میزان استفاده از یافته‌های پژوهشی انجام شده در آموزش و پرورش، تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت (و همچنین درج شده در پژوهش نامه آموزشی، شماره ۳۰)*.
- متین، نعمت اله (۱۳۸۰). کاربست یافته‌های پژوهشی، ضرورتها، نظریه‌ها و راه کارها، *پژوهش‌نامه آموزشی*، شماره ۱۰، تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت. آذرماه ۱۳۸۰.

مهرمحمدی، محمود (۱۳۷۹). رابطه میان پژوهش و عمل تربیتی، پژوهش نامه آموزشی، شماره ۲۴، تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.

مهرمحمدی، محمود (۱۳۸۰). «علل عدم کاربست چیست؟ و راههای توسعه کاربست کدام است؟»، پژوهش نامه آموزشی، ویژه نامه شماره ۱۰، تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت. آذرماه ۱۳۸۰

نامی، شمسی (۱۳۷۶). *نظرخواهی از پژوهشگران و مدیران آموزشی درباره عوامل دخیل در عدم به کارگیری یافته‌های پژوهشی در سطوح مختلف تصمیم‌گیری در وزارت آموزش و پرورش*، تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.

نویدی، احد (۱۳۷۸). *ضرورت فراتحلیل و ترکیب یافته‌های پژوهشی، پژوهش نامه آموزشی*، شماره ۲۰، تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.

لاتین

- Backer, T.E. (2003). *Focus of knowledge utilization* ./www.ncddr.org/du/products/ Review/.
- Edwards, I. (1994). *A Review of the Literature on Dessimination and knowledge utilization*. <http://www.ncddr.org/du/products/review/review8.html>.
- Fuhrman, M. (1994a). *A Review of the Literature on Dessimination and knowledge utilization*. The Source of the Message (Originators, Intermediaries. <http://www.ncddr.org/du/products/review/review7.html>.
- Fuhrman, M. (1994b). *A Review of the Literature on Dessimination and knowledge utilization*. Knowledge Use as a Learning Process. <http://www.ncddr.org/du/products/review/review5.html>.
- Fullan, M. (1991). *A Review of the Literature on Dessimination and knowledge utilization*. The Intended Users. <http://www.Ncddr.org/du/products/review/review10.html>.
- Havelock, R. G. & Benne, K. D. (2003). *An exploratory study of knowledge utilization*. /www.ncddr.org/du/products/.
- Holt, R. (2004). *Knowledge utilization Legislation Introduced*. WWW. nekia.org.
- Holt, R. (2005). *Knowledge utilization in Education*. WWW.thedratner.com.

-
- Hood, P. (2005). *Perspectives on Knowledge utilization in Education*.
www.westED.org/ online.
- Kisker, & Braown, (1996). *Process of Knowledge utilization*.www.
confex.com
- Olade, R. (2002). *Tyler collaborative research utilization*, USA. 26th
September poster.
- Verkasalo, M. & Lappalainen, P. (2003). *A method of measuring efficiency
of the knowledge utilization process*. University of Oulu, EE
Department.